

Špilja Svetinja

Vlado Božić

Kada su zagrebački speleolozi 1989.god. istraživali špilje i jame na Crnopcu u južnom Velebitu vrlo često im je špilja Svetinja služila kao prenoćište, jer se u Gračac vlakom stizalo predvečer, pa je špilja udaljena otprilike sat hoda od kolodvora u Gračacu, bila dobro utočište od nevremena prije uspona na Crnopac.

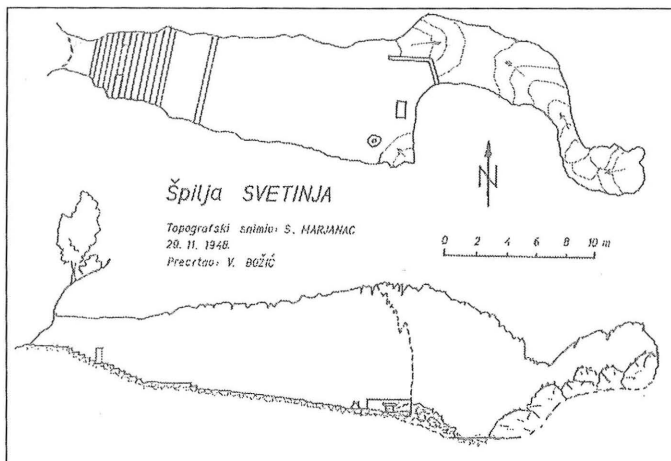
Ta je špilja zagrebačkim speleolozima poznata otprije. Po prvi je puta u literaturi spomenuta još 1912.god. U svom Izvještaju Speleološkog odbora za 1911.god. objavio je Dragutin Gorjanović-Kramberger i Popis špilja ličko-krbavske županije u Hrvatskoj koji je sastavio A. Langhofer. Špilja je samo spomenuta kao "Pećina kod Gračaca iza kapele Sv. Marka".

Poslijeratni naraštaji zagrebačkih speleologa posjećivali su špilju obično usput, kada su pješice išli na istraživanje Cerovačkih špilja, udaljenih od kolodvora u Gračacu u pravcu istoka, tj. Knina, oko 7 km. Skrenuli bi tada s puta za Cerovačke špilje i obišli špilju Svetinju. Među prvima su to uradili nestori poslijeratne speleologije u Hrvatskoj Vladimir Redenšek i Slavko Marjanac. Oni su 1948.god. špilju istražili i, koliko je do sada poznato, izradili jedini nacrt ove male ali zanimljive špilje.

Na svojim putovanjima po Velebitu osamdesetih godina više puta ju je posjetio i opisao poznati gosički planinar i planinarski pisac dr. Ante Rukavina.

Idući cestom, ili bolje rečeno kolskim putem od Gračaca prema Cerovcu, koji slijedi željezničku prugu s gornje strane (južno od pruge), ne udaljujući se više od stotinjak metara od pruge, na oko 3 km od odvojka s asfaltne ceste Gračac-Obrovac, koji se nalazi neposredno iznad željezničkog nadvožnjaka (Gačešin dol), vodi put uzbrdo prema jugoistoku oko 700 m (petnaestak minuta hoda) do malog proplanka na 698 m nadmorske visine, usred kojega je sagrađena crkvice Sv. Marka.

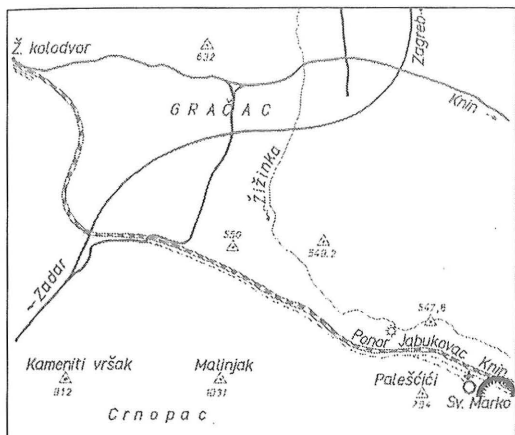
S desne strane puta, neposredno ispred proplanka, nalazi se uređen (obzidan) izvor. Proplanakom i

izvorom odavno su se koristili pastiri s blagom. Na proplanku promjera tridesetak metara nalazi se crkvice, a iza nje, na istočnom dijelu proplanka, ulaz u špilju.

Špilja se nekada zvala Kozareva špilja, sve dok se sredinom prošlog stoljeća o njoj nisu počele pričati čudne priče. Prema jednoj priči nekom se pastiru, koji se tu sklonio sa stokom, pričilo da u špilji vidi neko dijete i čak da čuje njegov plač, i to čak nekoliko puta (u zasiganoj špilji, uz slabo svjetlo i samo malo mašte, to zaista nije nemoguće). Za taj se događaj pročulo i ljudi su u špilju počeli zalaziti više te tu piti vodu nakapnicu koja se skupljala u malim lokvicama, ali i u jednom stalagmitu nalik na umivaonik ili krstionicu u crkvi. Pročula se vijest da je ta voda čudotvorna, da liječi bolesti, pa su posjeti špilji postali još učestaliji. Zbog toga je na proplanku 1863.god. sagrađena crkvice, pravoslavna, posvećena Sv. Marku, zaštitniku polja. Tada je uređena i špilja. Tlo je popločeno kamenjem, sagrađen je podest koji služi kao oltar i podignut je mali zid koji odvaja svetište (oltar) od ostalog dijela špilje. Od tada cijelo je to područje postalo sveto pa su i crkvicu i špilju ljudi počeli nazivati Svetinjom.

Vjeronanje u čudotvornost vode tijekom vremena se malo promijenilo. Najprije se vjerovalo da voda liječi sve bolesti, pa su ljudi žlicama pili vodu i žlice ostavljali u špilji uz stalagmit s nakapnicom ili ih bacali preko onog zida. Zapisano je da ih je 1948.god. bilo u

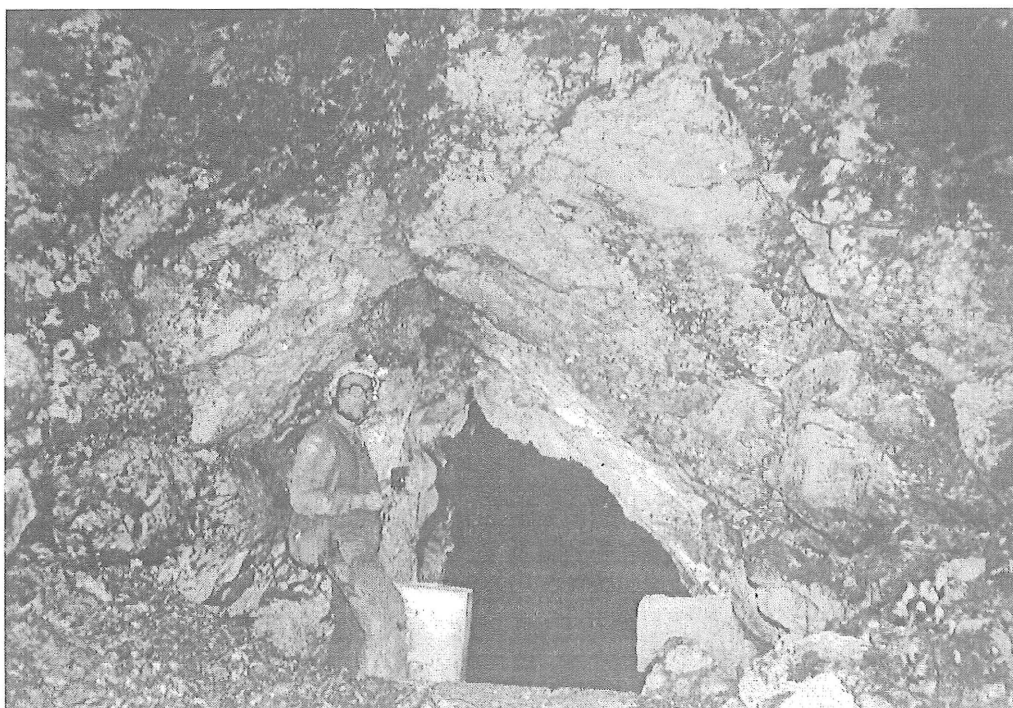

špilji na stotine. Poslije se vjerovalo da u špilju treba donijeti i ostaviti odjevni predmet s onog dijela tijela koji je bolestan, pa su ljudi počeli donositi raznu odjeću i tu je ostavljati. Skupljali su se tu ljudi svake godine najmanje jedanput, a uvijek na dan Sv. Marka, tj. 8.svibnja, i tu u crkvisi i špilji održavali misu. Prije

mise ljudi bi počistili špilju tako da bi ostavljene odjevne predmete i ostatke izgorjelih lanjskih svijeća jednostavno pobacali preko zida.

U posljednje vrijeme, legenda koju sam i sam čuo, govori da su ovamo dolazile žene nerotkinje i tu ostavljale neki muški odjevni predmet, a pogotovo od čovjeka s kojim su željele zanijeti, jer bi im se tada želja ispunila. U ljetu 1989.god. našao sam u špilji, u području oltara mnoštvo raznih ženskih i muških odjevnih predmeta (košulja, gaća, čarapa, kaputa, maramica i dr.), a iza zida veliku gomilu trulih i pljesnivih krpa, ukupno nekoliko kubičnih metara.

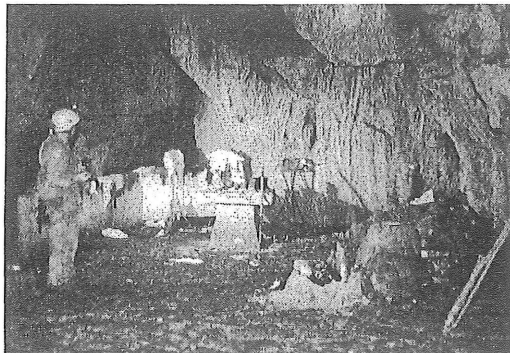
Kad se jednom opet uredi Cerovačke špilje za turističke posjete dobro bi bilo punuditi za posjet i ovu špilju. Trebalo bi je prije toga dobro urediti, iznijeti sve smeće iza zida (te se krpe mogu na proplanku osušiti i spaliti), očistiti prostor oko oltara od ostataka svijeća, te oprati i očistiti mjesta gdje se skuplja voda, a posebno stalagmit u obliku krstionice. Očišćena špilja bila bi zanimljiva izletnicima, a pravoslavnim vjernicima, ako bi možda opet dolazili ovamo na dan Sv. Marka, bila bi ugodnija za obavljanje obreda.

Ulaz u špilju

Foto. V. Božić

Zbog svega iznijetog špilja Svetinja predstavlja vrijedan vjersko-povjesni spomenik koji zavređuje da ga Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine Hrvatske zaštititi kao jedan od zanimljivih i vrijednih spomenika Hrvatske.

“Kapelica” s mnoštvom donešenih odjevnih i drugih predmeta

Foto: V. Božić

Opis špilje

Špilja se nalazi na sjevernoj padini brda Crnopac u naslagama Jelar-breča, a koordinate ulaza su: X - 4904,050, Y - 5569,600 i Z - 698 m. Otvor je dimenzija 2x2,5 m okrenut prema zapadu. Za vrijeme istraživanja 1948.god. na ulazu su još bila nekakva vrata, dok su 1989.god. nađeni samo ostaci zidića koji su nosili vrata. Špilja se proteže gotovo vodoravno u pravcu istoka 40 m. Glavni dio špilje tvori dvorana dužine dvadesetak metara, širine 8 m i visine 3-8 m na kraju koje se nalazi “kapelica” sa sagradjenim podestom kao oltarom. Na sjevernoj strani “kapelice” sazidan je zid dug 4 m iza kojeg je udubljenje duboko oko 2 m danas puno smeća. Nastavak špilje predstavlja krivudav kanal širine 3,5 m koji se suzuje na 1-2 m i na kraju uspinje. Tlo je od ulaza do “kapelice” popločeno naslaganim kamenjem, a iza zida tlo se sastoji od urušenog kamenja prekrivenog sigovinom. Stijene i strop špilje prekriveni su sigovinom, mjestimično lijepim stalaktitima, iz kojih kaplje voda na male stalagmite i kamenice s vodom.

Nacrt špilje izradio je 29.studenog 1948. Slavko Marjanac.

ABSTRACT

The Holly cave

In the district of Lika situated is a little cave (long only 40 m) named Svetinja (The Holly cave). The name she got by a small chapel built in the cave and a little church St.Marko (the protector of the field), built in front of the cave (both in 1863). From that time the people believe that this place is holly, because the drop water in the cave that can recover all the illnesses. Just to this time people comes here, regularly on the 8th May (the day of St. Marko), and bring in the cave different clothing, specially of that part of the body which is ill. This is of the special interest for the women which can not conceive (bear), and they are bringing here a man's clothing (the best of this with whom she want to have a baby). So, around the altar now the cave is full of old, mouldy and rotten clothing, what present in fact much of sweepings. Suggested is the cave to clean and to protect as a religious-historic monument.

LITERATURA

- Gorjanović-Kramberger, D. (1912) Izvještaj speleološkog odbora za 1911, Vijesti Geološkog povjerenstva za kraljevine Hrvatsku-Slavoniju, Zagreb, str.52
- Rukavina, A. (1977) Sam na Crnopcu, Naše planine, Zagreb, br.5.6, str.151-152
- Rukavina, A. (1979) Sam na Crnopcu, Velebitskim stazama, Gospić, str.54-57
- Rukavina, A. (1989) Od Tremzine prema Gračacu, Bilogorski planinar, Koprivnica, br.28, str.20
- Rukavina, A. (1989): Crkva Sv. Marka ispod Crnopca, Zvona ispod zvijezda, Gospić, str.122-123 I